Nr 31. Sibiiu, Joi 17|29 Martie 1883. *Anul XXXI*

TELEGRAFUL ROMAN.

Apare Marţia, Joia şi Sâmbăta.

ABONAMENTUL

Pentru **Sibiiu** pe an 7 fl., 6 luni 3 fl. 50 cr., 3 luni 1 fl. 75 cr.
Pentru **monarchie** pe an 8 fl., 6 luni 4 fl., 3 luni 2 fl
Pentru **străinătate** pe an 12 fl., 6 luni 6 fl., 3 luni 3fl.

Pentru abonamente şi inserţiuni a se adresa la
Administraţiunea tipografiei archidiecesane Sibiiu, strada Măcelarilor 47
Corespondenţele sûnt a se adresa la:
Redacţiunea „Telegrafului Român“, strada Măcelarilor Nr. 43.
Epistole nefrancate se refusă. — Articulii nepublicaţi nu se înapoiază.

INSERŢIUNILE

Pentru **odată** 7 cr., — **de două ori** 12 cr., — **de trei ori** 15 cr. rêndul cu litere garmond — şi timbru de 30 cr. pentru fie-care publicare.

Sibiiu 16 Martie.

Apărarea esistenţei este interesul cel mai legitim şi tot odată şi cel mai moral. Sciinţa morală ne şi arată, până unde se poate întinde dreptul cuiva pentru a'şi apăra esistenţa. Legea aceasta eternă este respectată în toată lumea morală până atunci, până când cineva face întrebuinţare de ea. Când cineva numai voesce a se folosì de dênsa, se vede că a abdis de beneficiul legei acesteia morale şi urmările sûnt afară de toată îndoiala.

Dela 1865 încoace, românii, după o respirare mai liberă de vre-o câţi-va ani, au fost cu deosebire ameninţaţi mereu în interesele vitale ale esistenţei lor. Pe atunci metropolitul Şaguna cu consoţul sĕu şi cei ce representau inteligenţa română ardeleană în dieta din Cluj, spriginiţi de manifestaţiunile electorale ale poporului, au protestat contra dietei, care inaugurase în anul amintit nimicirea drepturilor câştigate cu doi ani mai înainte.

Noi am regretat, că un timp oare care, cu abatere dela aceasta porneală salutară, românii se păreau că ar vrè sĕ abdică de dreptul de a'şi apăra esistenţa, lăsând sĕ se întêmple ce se va întêmpla.

Dela 1881 încoace însĕ, românii au întrat pe o cărare, ce dovedesce că sûnt departe de a abdice dela dreptul, ce li 'l împune cea mai principală datorinţă: apărarea esistenţei. Anul curent a dovedit-o aceasta, cât privesce Transilvania, şi mai pe faţă.

În progresul acesta al interesărei de lucruri ce caracterisează pe patriotul cu consciinţa clară despre misiunea unui patriot adevĕrat, a trebuit sĕ ne măhnească foarte, când am vĕdut că discordanţa presei maghiare, care călăresce pe un şovinism egoistic, se preface în furie şi în loc de a se căì de erorile, ce trebuia sĕ recunoască că le-a comis, merge în orbia ei aşa de departe, încât manifestaţiunile cele mai legitime, cele mai pacinice şi mai morale, le timbrează de agitaţiuni periculoase pentru ideea de stat unguresc. Presa aceasta în furia ei, a agitat spiritele maghiarilor, si de altmintrea înclinate spre visiuni fantastice, aşa de mult, încât aceştia strigă până şi de pe tribuna parlamentară, că trebue stîrpiţi cu „sabie şi foc“, acei ce nu vor sĕ abdică de dreptul de a'şi apăra esistenţa naţională. Atitudinea aceasta a presei maghiare şi a şovinismului, care se întinde ca o boală contagioasă tot mai mult între maghiari, este în adevĕr *antipatriotică.* Ea toarnă materie, care împrăscie, în loc sĕ adune toate puterile din stat spre un scop, care sĕ fericească pe toţi cetăţenii de o potrivă.

Nu scim furia diaristicei sau influenţa şovinistică din alte sfere sau şi una şi alta, este causa; destul că am trebuit sĕ vedem dojenindu-se preoţimea, a nu participa la „adunări tumultuoase.“

Ne am fi mărginit la cele ce am scris pân' aci despre adunări. Vĕdênd însĕ că dojenei celei dintâiu urmează alta, care n'are nici un pic de substrat real, ci numai *închipuit,* am aflat cu cale a ne da o părere mai hotărîtă în privinţa adunărilor.

La anul 1848 românii s'au adunat, deci de mii, spre a'şi reclama înaintea lumei drepturile, care le perduseăr, în decursul timpurilor prin apucături politice. Guvernul de atunci, îndată ce a audit de adunare, a ordinat doi comisari, pe Lud. Szabo din sinul sĕu şi pe comitele suprem Nicolae Banffy şi a recuirat miliţie sub generalul Schurter.

Unde se adună patrudeci de mii de oameni, însetaţi de a scutura un jug secular, cum a fost al iobăgiei, şi al lipsei de ori ce drept şi libertate, se putea presupune, că numai cu greu se vor putè încungiura conflictele. Ba se vede că unora le ar fi fost binevenite: ca sĕ „dovedească“ lumei, că *„misera plebs“* nu este deamnă de drepturi, fiindcă este element de *disordine.*

Guvernul de atunci însĕ n'a interdis, n'a oprit adunarea.

Adunarea a durat mai multe dile, au fost „agitatori“ şi acolo (unul dintre cei dintâiu era episcopul Şaguna). „Agitatorii“ au spus multe poporului adunat, cari aristocraţiei şi privilegiaţilor de până atunci nu le vor fi fost bine venite. Miliţia însĕ n'a avut acolo alt rol decât ca la o paradă bisericească în Blaj, a apărut în ţinută mare şi, pentru decorul ceremoniei bisericesci, a dat trei salve.

Va se dică, o adunare aşa de mare de români, cu toate că era după o apăsare seculară, pentru ântêia oară într'unită, şi în timpuri mai mişcate ca ale noastre, a decurs în linişte, neoprită şi ne împrăştiată de nimeni. Pentru ce? Pentru că după cum în mai multe rênduri au testificat comisarii guvernului, poporul român şi atunci, ca şi de alte dăţi, s'a arătat demn de originea lui. S'a arătat pacinic şi după cum raportase Baronul Banffy „sub tot cursul adunării deştept şi moral,... împregiurare în adevĕr admirabilă....“ *)

Românii de atunci încoace au progresat, aceasta o recunosc, strĕinii înşişi, prin urmare, nu pot ca astădi adunările sau într'unirile lor sĕ insufle mai multă neîncredere în atitudinea lor faţă cu ordinea şi cu legile în vigoare.

Între cele patrudeci de mii au fost şi preoţi şi episcopi chiar. Ceşti din urmă aveau rol de căpetenie.

Dar sĕ venim mai încoace. Dela 1 Ianuarie 1861 şi până la 1865 în toată viaţa politică, caute cine vrea şi cetească, feţele bisericesci de toate gradurile, ca cetăţeni, sĕ înţelege, au luat parte la conferenţe, la alegeri, la dietă şi în sfêrşit, unde au fost necesitate, în interesul drepturilor de acuirat şi aspiraţiunilor legitime naţionale.

Cu alte cuvinte, noi nu aflăm bine aplicate dojenele şi interdicerile, care, la alţi oameni, cu alte atitudini şi în alte împregiurări, poate că ar fi la loc. Cu deosebire nu înţelegem pe cea din urmă dela Arad, care numai presupune că se vor într'unì şi pe acolo românii, ca sĕ protesteze contra unui project, care nu e încă lege, şi emite o pastorală prohibitivă contra unor lucruri, cari încă nici nu esistă.

Archieppul şi cardinalul Haynald aparţine unei biserici, unde disciplina e foarte riguroasă. Cu toate aceste el în 1863, când maghiarii, veniseră în conflict cu starea lucrurilor de atunci, episcop fiind, în loc de a dojenì pe preoţimea sa subordinată, s'a pus în fruntea opositiunei şi n'a vrut sĕ scie de dieta, care prin rescript prea înalt se deschisese în Transilvania. Deosebirea între atunci şi acum e foarte mare, căci este între un project, care sufere ori ce combatere între marginile legilor şi cuviinţei şi între un rescript al monarchului, pe basa cărui era într'unită legislaţiunea ţĕrei.

Noi tocmai din considerante ca cele de mai sus nu disputăm archiereilor dreptul de a se amesteca în afaceri politice, dar apoi nici preoţilor. Natura lucrurilor o aduce cu sine aceasta, fiind odată şi ei cetăţeni în stat şi de altă parte într'o posiţiune, de unde pot folosì poporului, în fruntea cărui se află, ca şi statului ai cărui cetăteni sûnt. Am dorì însĕ că amestecul sĕ se facă în conţelegere cu poporul şi în armonie cu interesele morale şi materiale a le poporului, căci numai aşa poate fi amestecul şi în interesul statului.

S'a tratat în timpul acest din urmă şi se tratează încă de un project de lege, care nu e altceva decât un pas înainte pe calea maghiarisărei. Maghiarisarea e identică cu stingerea naţionalităţei noastre şi cu perderea esistenţei.

Faţă cu un pericul aşa ameninţător, din partea acelor, ce nu se mai sfiesc a spune că moartea

*) Vedi „Archiepiscopul şi Metropolitul Andreiu bar. de Şaguna“ de N. Popea.

FOIŢA.

Cristian Waldo

sau

CAILE NOROCULUI.

Roman de George Sand.

(Tradus de E. B.)

(Urmare 25).

Cristiano urmà pe Margareta căutând o ocasiune sĕ desarmeze sau sĕ împace pe mătuşa, de cum va ar afla un moment favorabil sĕ vorbească cu dênsa, pre când vĕdu pe baronul apropiindu-se şi remânênd lângă piedestalul unei statue, atent la cele ce se petreceau între aceste trei persoane.

— Cum! dise baronul, te şi duci cu nepoata Dtale? Dar e prea de vreme, şi par'că d-ei nu-i mai este urît la mine! Eu cer pardon pentru dênsa, de oare ce am audit că a jucat; o rog sĕ joace acuma şi cu mine. D-ei nu-mi mai poate refuza şi sûnt sigur, că va consimţì de bună voe.

— Dacă voesci, domnule baron, eu cedez, dise contesa. Ei, Margareto, mulţămesce baronului şi urmează'l; nu vedi că dlui îţi oferă braţul la poloneză?

Margareta părea că esită: ochii ei se întêlniră cu ai lui Cristiano, care de sigur sta la îndoială între dorinţa de a o vedè remânênd şi între teama de a o vedè cedênd. Simţul cest din urmă predomina poate în espresia privirei sale, destul că Margareta rĕspunse baronului cu firmitate, că este angajată.

— Cu cine, rogu-te? esclamà contesa.

— Da, cu cine? dise baronul cu un ton particular, a cărui linişte Margaretei nu-i părea adevĕrată.

Ea tăcu cu ochii în pământ. Ea nici idee n'avea, ce sĕ petrecea în spiritul persecutorului, de care se credea scăpată.

Baronul n'avea decât un cuget, adecă a o chinuì şi a o compromite: el vedea bine aversiunea, ce dênsa o simţea către persoana sa, dară el o împărtăşea din toată inima. Rĕutăcios şi rĕsbunător cum era, el afecta a glumì, dicênd destul de tare, ca se audă multe urechi curioase:

— Unde este dară muritorul acela fericit, căruia am sĕ te disput? căci, eu sûnt hotărît, a i te disputa, eu am dreptul!

— Dta ai dreptul? esclamà Margareta, perdêndu-şi cumpĕtul, Dta, domnule baron?

— Da eu, replicà el cu o grozavă linişte persiflătoare, Dta bine scii! Sĕ vedem, unde este acest rival, care pretinde a juca cu Dta înaintea nasului meu?

— Eată-l! rĕspunse Cristiano perdêndu-şi cumpĕtul şi sărind cu aer ameninţător cătră baron, în mijlocul unei linişte de uimire şi de curiositate generală.

Era cunoscut, că baronul este foarte iute la mânie, sub aerul sĕu somnuros şi blasat. Mândria sa desfrênată era cunoscută. Toată lumea aştepta o scenă violentă, şi în adevĕr, baronul, devenit deodată palid verdiu clipì din ochii sĕi miopi, ca şi când ar avè sĕ easă fulgere din trênşii, spre a nimicì pe necunoscutul îndrăsneţ, care i se împotrivea aşa pe faţă; sângele însĕ îi revenì la frunte, care părea brăzdată de o vênă groasă şi sângeroasă, pre când buzele sale deveniră şi mai livide decât faţa. Un ţipet asurdit îi scăpa din pept, braţele i se întindeau în convulsiuni şi el căduù în sine însuşi, dicênd:

Eată! eată!

El ar fi căcut jos, dacă nu l'ar fi ţinut douĕdeci de braţe.

El leşinà şi spriginitorii sĕi îl duseră la fereasta, a cărei geamuri trebuiau sparte spre a-i da aer. Olga îşi făcu loc prin mulţime spre a-i venì într'ajutor. Margareta dispăru, ca şi escamotată de mătuşă-sa, şi Cristiano eşì repede, condus de maiorul Osmund Larrson, cu care se făcuse prietin.

— Vină cu mine, îi dise acest bărbat amabil. Am sĕ'ţi spun ceva.

(Va urma.)

noastră națională este o condițiune de esistență pentru ei, să nu fie permis a se apăra cineva nici pe calea cea mai pacinică și mai liniscită?

Dacă am renunța de a dice batăr un cuvênt la atacurile învederate ce ni se aruncă în față, am renunța la dreptul de esistență și am fi noi vrășmașii noștri cei mai mari. Am fi noi în sine vrășmașii noștri cei mai mari, pentrucă pe lângă pornirea cea ostilă a adversarilor nostri, am atrage asupra noastră și desprețul celor ce ne mai păstrează cât de puțină simpatie.

Revista politică.

Sibiiu, în 16 Martie.

Nu este de ajuns că maghiarii în lăuntrul monarchiei și în special în Ungaria au deschis o luptă nefericită pentru toți, fiind purtați de o idee și mai nefericită: de a maghiarisa ei patru milioane de oameni pe celelalte unspredece milioane; nu este de ajuns că au deschis o luptă, ei, cari sûnt singuri pe globul întreg al pământului, cu naționalități, cari au consângeni afară de Ungaria și în parte aparțin națiunilor celor mai puternice, — nu; ei în „prudența“ lor de „oameni de stat“ provoacă și puteri mari asupra statului unguresc. În presa maghiară întâlnesce omul articuli, a căror cuprins spune că statul unguresc fiind acum reconstituit, trebue să fie și asigurat. Garanția cea mai bună a statului unguresc după „Egyetértés“ este restaurarea Poloniei. Prin aceasta „Egyetértés“ provoacă pe Austria, pe Germania și pe Rusia deodată.

Este caracteristic cu ce interes urmăresc cei din Germania discusiunile în parlamentul Ungariei în privința projectului de lege pentru scoalele secundare. Insuși oficiosul „Nemzet“ din Budapesta află, că interesarea în Germania de projectul de lege pentru scoalele secundare e mai adûncă și mai intensivă decât își închipuesc cei din Budapesta.

„Post“ din Berlin, într'un articul serios, intitulat: „Amicii noștri maghiari“ spune că maghiarismul de acum a rupt-o cu totul cu ideile lui Deak și Széchenyi, ceea ce dovedesce că e a se ținè de amiciția lui cu Germania. — „Post“ este organul lui Bismarck. Espectorațiunea lui ar însemna un fel de abdicere a pretiniei.

În Francia e linisce, dar radicalii pare că câștigă teren.

„Diritto,“ diar oficios din Roma, prorocesce că din conferența din Londra poate mult mai ușor provenì resboiul, decât pacea sperată de diplomații adunați.

Projectul pentru scoalele medii în parlamentul Ungariei.

(Urmare.)

Albert Berzeviczy: Legislativa Ungariei nu s'a ocupat de ani cu un obiect de o însemnătate așa de mare, ca în timpul de față. Împregiurarea, că guvernul cu partida liberă au pus pe tapet cestiunea aceasta, pendentă acum de 15 ani încoace între auspiciile cele mai norocoase, le servesc acestora de armă întru apărare față cu atacurile opositiunei: ea dovedesce că majoritatea presentă are dibăcie, voință și curagiu și spre mai mari creări. (Aprobare în dreapta). Aceasta o am rostit, ca să fie dis și din partea noastră ceva întru apărarea noastră; de tăcut, am tăcut destul. Aceste nu sûnt toate reflecsiunile, ce, ca membru din partida liberală am a face la project.

Cele ce le voiu avè de dis le dic independent de punctul de vedere al partidei. În multe din câte le voiu vorbì voiu primì aprobarea și a altor deputați afară de cei din partida liberală. Eu sûnt convins că în discutarea întrebărei de față trebue să dispară păreții despărțitori ai partidelor politice. (Aprobare).

În privința necesității de a crea o lege nu esistă divergință de opiniuni: insuși votul separat constată lipsa de a crea o lege oare-care. Partea didactică a eventualei legi nu stă în legătură cu principiile politice ale partidelor. Se poate critica sau aproba independent de principiile politice: Asemenea n'ar trebuì să esiste vre-o divergință nici cu privire la scopul politic urmărit de project: de a păzì nejignită autoritatea și siguranța statului pe lângă observarea legilor esistente și susținerea libertății spirituale.

Din punctul de vedere confesional și al naționalității însă nu e consult a purcede la deliberarea projectului. În Ungaria nu esistă partidă politică, a cărei basă să fie naționalitatea sau confesiunea. Partida, care ar purcede față cu projectul acesta din punctul de vedere confesional sau național, identificându-se cu confesiunea sau naționalitatea cutare, ar face pasul cel dintâiu întru disolvarea unității politice a națiunei noastre. (Aprobare).

Eu țin, că projectul de lege pentru scoalele medii, așa după cum l'a presentat d. ministru, corespunde scopului și se poate primì, deși am audit păreri contrare din considerări la sistemul de instrucțiune, la organisațiunea internă, la drepturile confesionale și în fine la drepturile naționalităților.

Înainte de a-mi face reflecsiunile la considerările de sus voiu a vorbì ceva despre pertractarea projectului în comisiunea de instrucțiune.

Se face imputarea, că comisiunea de instrucțiune cu domnul ministru de instrucțiune ar fi trecut cu vederea projectul oficial al guvernului înlocuindu-l pe acesta cu un project elaborat de subcomitetul comisiunei numite, că comisiunea de instrucțiune nu s'ar mai fi oprit la desbaterea generală, ci ar fi trecut numai decât la desbaterea specială.

Ori ce comisiune are drept a face schimbări în projectul, ce i se presintă. Schimbările din projectul de față sûnt de mare insemnătate, căci s'au făcut cu învoirea oamenilor esperți esmiși din sinurile confesiunilor, afară de aceasta sûnt și motivate. Cum și pe ce cale s'au făcut schimbările în project? Aceasta puțin impoartă.

S'a omis desbaterea generală? Da, s'a omis, căci cele mai esențiale puncte s'au fost discutat în sesiunea trecută de ajuns; toate părerile ivite atunci și-au avut în comisiune representanții săi și dacă cu toții s'au învoit a lăsa la o parte desbaterea generală are oare loc gravamenul?

Actualul ministru de instrucțiune n'a putut mărginì cercul de instrucțiune, n'a putut mărginì cercul de activitate legală al comisiunei, de oare ce dênsul a propus, pe când era încă deputat, alegerea unei comisiuni de instrucțiune. Comisiunea aceasta e aleasă pe basa propunerei amintite. Înainte se discutau întrebările referitoare la instrucțiune în secțiuni. Acestea le-am observat ca membru modest al comisiunei la critica esercitată de d. dep. I. Gull.

Referitoriu la deosebitele obiecțiuni, ce s'au ivit, și în special la obiecțiunile ce privesc partea didactică a projectului, am puține de reflectat. Scoala împărțită e de preferit, aceasta o pot susținè și acum după ce d. dep. Otto Hermann și a ținut vorbirea sa, căci sistemul ce l'a schițat, e plin de evrei. Greșala primă e, că se cere de copil a se resolva pentru o carieră, când încă nu posede facultățile, de lipsă pentru un atare pas. A doua greșală e, că se cere ca în tot momentul să se poată încheia cercul de cunoscințe al elevilor, prin ceea ce perde mult continuitatea instrucțiunei.

O altă greșală e, că se esilează cu totul din scoala medie limba greacă, ear limba latină se primesce numai ca obiect facultativ, ceea ce e egal cu eschiderea totală și a acestei limbi. Sistemul acesta rumpe cu totul legătura cu cultura umanistică și întemeează instrucțiunea esclusiv pe basă reală. Pe calea acesata se poate ajunge mult, o recunosc și eu, considerând insă, că tinerimea noastră are mai multă aplicare spre cultura umanistică sistemul acesta nu e chemat a crea o stare naturală de instrucțiune, a forma caracterul tinerilor nostri și ale nobilita simțul moral. (Așa e! în dreapta.)

Sistemul acesta e foarte radical, de altă parte în multe privințe nesigur așa, încât în vorbire îl poți face plausibil, e greu insă a'l introduce în practică și a'l realisa cu consciința responsabilității.

Din impregiurarea că d. dep Otto Hermann ne-a presentat sistemul acesta numai în schițări generale se vede apriat, că în timpul de față încă nu ne putem desface de sistemul vechiu, de scoala medie împărțită.

Recunosc că sûnt neajunsuri mari pe terenul învățământului public, atât pe terenul didactic, cât și pe cel administrativ; chiar și din acest motiv doresc a se primì projectul de față și a devenì cât mai îngrabă lege sperând că prin el se vor delătura numitele neajunsuri.

Neajunsul cel mai mare e preaîngreunarea. Aceasta nu isvoresce din sistemul de învățământ, căci altcum prin unificarea scoalei încă s'ar mărì și nu s'ar putè delătura de loc. Și în sistemul de față se poate delătura acest neajuns, deși nu în modul recomandat de votul separat prin reducerea numărului, ci prin individualitatea profesorilor, prin metoda și direcțiunea adevărată ce o iau acești, cu un cuvênt prin o cualificațiune corespundătoare a profesorilor. (Așa e! în dreapta.) Eată de ce cere projectul cualificațiunea strictă, asupra căreia se plâng mulți.

Un alt neajuns e acela, că între scoalele noastre medii esistă mare doosebire în privința cualificațiunei profesorilor și a întocmirei scoalelor, a procedurei și a severitatei și multe din aceste scoale stau sub nivelul dorit. A aduce casuri speciale spre ilustrarea celor afirmate nu e chemarea legislatorilor, e de ajuns a putè constata în general astfel de lucruri; care vrea să se convingă despre adevărul celor afirmate, poftească în viața practică.

Între scoalele confesionale sûnt și scoale bune. Să dăm ocasiune, ca toate să devină cu timpul bune, să nu le lăsăm în starea aceea, în care ele măresc numai contingentul proletariatului spiritual. Acesta se poate indeplinì prin crearea de norme controlătoare, precum le conține projectul în deosebi de norme referitoare la esamenul de cualificațiune a profesorilor.

Profesori necualificați contribue la stagnarea învățământului. Lor li se atribue, dacă la esamene se presintă elevi nepregătiți. Simțind, că ei poartă vina nepregătirei elevilor, îi lasă pe acești să treacă și înmulțesc astfel contingentul celor cu puține cunoscințe. Projectul vrea să pună capăt astor fel de neajunsuri prin projectul de față. Guvernul o ar putè face într'un mod mai drastic, dispunênd pe basa legilor esistente ca înainte de a se primì cine-va la scoala mai înaltă, să se supună unui esamen de recepțiune.

Se susține, că ar fi semn de neîncredere, ba dejcsitoare chiar pentru profesori controlarea învățământului în momentele sale principale din partea statului. Criteriul civilisațiunei și al referințelor constituționale este controla. Procedura guvernului e controlată de parlament, guvernul e deci îndatorat a controla pe aceia, cari înmanuează învățământul. Efectul controlei nu e, ca să cauți numai nod în papură pentru de a pedepsì; resultatul ei este, ca fie-care avênd consciința despre eventuala controlă să și implinească cu scumpătate chemarea, prin ceea ce s'ar ocolì multe greșale. În casuri de aceste organele guvernului sigur nu vor aplica sancțiunea estremă a drepturilor, ce li s'au dat prin project. Resultatul ar fi ca scoalele neapte pentru susținerea controlei se vor contopì, ear cele apte se vor ferì de urmările măsurilor controlei. (Aprobare în dreapta).

Se ridică bănueli contra tendenței esprese în project, a aduce scoalele medii pe nivelul de cultură reclamat de spiritul timpului. Tendența aceasta dă tocmai insemnătate projectului; sûnt multe institute, cari au privilegiul a remânè sub nivelul general de învățământ, aceasta nu poate fi în interesul cultural al statului, precum nici impregiurarea ca din scoalele acestea să se dea contingente pentru scoalele inalte. Se dice, că tendența aceasta ar fi greșită, de oare ce omoară libera concurență, care singură garantează progresul și desvoltarea. La noi insă n'a ajuns cultura la stadiul ca absolventul unei scoale să dorească a învăța cât mai mult. Între impregiurările acestea s'ar nasce institute, cari stând materialicesce rău, ar amăgì pe tinerime prin grămădire mai puțină cu studiul, s'ar impopula și ar da, ce e drept, ansă la concurență, o concurență insă spre rău și nu spre bine. (Așa e! în dreapta.)

Se susține de unii domni apărători ai votului separat, că projectul în partea administrativă ar fi pătruns de spirit polițian. Spiritul acesta caută și vede în intreaga societate oameni răi. Persecuțiunea învățăturilor periculoase statului se poate efeptui, susțin ei, prin o lege specială polițiană. Mi se pare, că tocmai aceea, ce se pretinde prin votul separat, duce la sistemul de pândire și suspiționare. (Aprobare în dreapta. Contradicere în stânga estremă.)

E optimism a crede, că în scoalele noastre nu s'ar face abusuri, cari trebue nimicite. După ce nu poți aștepta, ca cei ce fac abusuri să vină ei insiși și să se supună statului că comit abusuri, nu rămâne alta decât a instituì sistemul de pândă și prin el a căuta, unde se fac conjurațiuni și ale aduce la cunoscința statului, spre competentă afacere.

În afaceri scolare au a dispune legile scolastice și nici decât organele polițiane. Doctrina aceasta se motivează prin chiemarea culturală și prin caracterul etic al scoalei. Gravamenele naționalităților sûnt representate în observările representanților săsesci, către acești voiu să adresez câte-va cuvinte. Să nu se mire sasii, că noi îi invinuim pe ei pentru defaimările și batjocurile ce întimpinăm din afară. Oare nu aflăm indreptățirea la lucrul acesta chiar în ținuta lor? În diua, când dep. Wolff, sub sarcina terorismului maghiar, își ia voia a declara, că naționalitățile în posiția lor grea și umilitoare caută după mântuitori, ear' dep. Gull salută cu plăcere și simpatie impregiurarea, că cei mai insemnați oameni din străinătate se aliază cu ei, tot în aceiași di cetim și „Augs. Ztg.“, în care discutându-se projectul de lege după informațiuni tendențioase se calumniează legislativa maghiară în modul cel mai nerușinat și se numesce națiunea maghiară necultă, barbară. Stând lucrul astfel nu sûnt maghiarii indreptățiți a invinuì pe sasi? (Aprobare viuă și aplause.)

Să îmi fie permis a cetì câteva șiruri din numitul articul, fiind că e tare caracteristic. (Să audim!)

(Cetesce): „Mĕ tem că sûnt bocituri de moarte cele ce rĕsună în patria germană din insulile germane îndepărtate dela poalele Carpaţilor. — Valurile se ridică; acuşi vor acoperì cu nomol văile înflorite. (Ilaritate.) Inima uriaşului germân se frânge la auḍul acestor bocituri şi îi svêgnesc toate membrele trupului. (Ilaritate.) Dar germanii sûnt un „popor târḍiu“, sûnt dedaţi a respecta la strĕini chiar şi aparenţa de drept mai mult, (Ilaritate.) de cum sûnt respectate de strĕini drepturile lor. Cu toate acestea germanii sûnt un popor conservativ şi *furia, tedesca,* de care tremura odinioară lumea italiană încă nu a dispărut cu totul din sângele nostru. (Ah! Ah!) Vai! de trei ori vai, de profanatorul, care o va resuscita şi descătuşa. (Ilaritate). Nu va scăpa nepedepsit. *Quem Deus perdere vult, eum dementat.* Germanul, care se încumete încă, a'şi ţinè preste maghiari mâna-i apărătoare, nu'şi mai pricepe poporul.“ (Ilaritate mare.)

Chiar dacă ar afirma dd. dep. sasi, că domnii, cari scriu articoli şi se adună prin Berlin la conferenţe, nu şi-au primit informaţiunile dela ei, ci din foaia germană transilvană cu o libertate de presă ne mai auḍită pe lângă tot terorismul maghiar, una nu o pot nega, că nu şi-ar fi dat espresiune simpatiei şi bucuriei lor pentru cele întêmplate.

Conced, ca amicul sincer al cuvêntului liber, sĕ critice aici în parlament sau în presă direcţiunea guvernului de faţă, politica noastră esternă chiar şi procederea cu naţionalităţile, fiind convins despre necesitatea unei critici. Dacă însĕ cineva îşi arată bucuria şi simpatia faţă cu vătĕmările îndreptate contra cetăţenilor maghiari, acela îşi calcă în picioare cea mai sântă datorinţă de cetăţean către patria sa. Recunosc esistenţa unei cestiuni săsesci, aceasta însĕ nu e chemată a aduce complicaţiuni între Ungaria şi Germania, căci e cunoscută loialitatea guvernului germân, a împĕratului germân şi a cercurilor deciḍĕtoare germane, cu care s'au grăbit pe calea presei a înfunda ḍilele trecute agitaţiunea berlineză, precum o am fi făcut sigur şi noi, fiindcă comunitatea de interese între Maghiari şi Germani e cu mult mai adûncă, ear simpatia maghiarului pentru geniul naţiunei germane şi amiciţia cu mult mai sinceră şi adevĕrată, ca sĕ avem vre-o temere basată pe terenul acesta.

Eu nu înţeleg sub cestiunea săsească, că sasii din Transilvania ar avè sĕ aştepte vre un privilegiu sau sanarea unor gravamine, cari de fapt nu esistă, ci aceea că sasii sĕ respingă cu fapta şi cu cuvêntul calumniile, pe cari le suferim sub pretest de apărare din partele. Aceasta o pot face împlinind ei pretensiunile minimale ale statului maghiar depuse în acest project. (Aprobare generală în dreapta).

Deputaţii sasi au vorbit, ce e drept, contra projectului, cred însĕ că poporul sas, de a cărui patriotism nu ne îndoim, încă va desvota votul deputaţilor lor şi va primì fără îndĕretnicie dispositiile legei. Dacă nu o va face, va avè a purta el urmările, căci atunci se va împlinì aceea ce a ḍis d. ministru preşedinte în termini destul de clari. (Aprobare viuă şi aplause în dreapta.) Vorbind de naţiolităţi trebue sĕ fac amintire de o cestiune, care s'a adus ca gravamen confesional: de cualificaţiunea profesorilor. Se ḍice despre aceasta că ar vătĕma dreptul şi legile sustătătoare. Alt argument nu s'a adus contra ei. Nimenea n'a afirmat, că ar vătema interesele instrucţiunei. Am cetit şi eu şi cunosc foarte bine articul de lege XXVI ex 1791, n'am aflat însĕ nici un cuvênt, care ar contraḍice cualificaţiunei profesorale cuprinse în acest project. Se ḍice, că projectul acesta ar colida cu pracsa făcută, cu numita lege din 1791. Cu un atare argument s'ar putè resturna ori-ce project. Cualificaţiunea profesorală n'a fost până acum de loc regulată. S'au instituit mulţi profesori fără cualificaţiune. Aceasta a fost pracsa de până acum. Îngreunând cualificaţiunea prin o lege oare care în tot casul va colida legea cu pracsa. Interesele culturale ale statului şi natura lucrului aduc cu sine crearea unei legi, în care sĕ se manifesteze autoritatea statului. Dacă se cere o cualificaţiune dela veterinar cu atâta mai mult trebue sĕ se ceară o cualificaţiune anumită dela acela, căruia i se încrede crescerea tinerimei şi sĕ nu conceadă, ca afacerea aceasta sĕ fie „*res nullius.*“

Eu cred că aceasta nu se mai poate susţinè. Petiţia protestanţilor, votul minorităţii, memorandul înaintat dietei şi vorbirile mai multor oratori dau lucrului o faţă, ca şi când s'ar cas a articlul de lege 26 din 1791.

In realitate înse se întêmplă numai ceea ce prescrie această lege se reguleazǎ „*institutio litteraria*“ şi se circumscrie cercul „*supremei inspecţiune*“. Sĕ facem o lege, în care sĕ se repeteze numai prescrisele celei din 1791? Şi ne-va scutì oare ea din destul?

Această lege se poate interpreta în multe chipuri. Eu cred că zace în interesul bisericei protestante, ca această afacere sĕ fie regulată cât mai curênd, ca sĕ nu rĕmână interpretarea la discreţia guvernelor respective. Când ar vrea regimul sĕ suprime dreptul de autonomie, o ar putè face pe basa legei amintite şi n'ar trebuì sĕ preciseze acum dreptul de controlă şi supraveghere al statului, care nu poate trece marginile sale.

Opinia separată interpretează dreptul de supra-inspecţiune astfel, că statul poate cere datele statistice, poate visita din când în când scoalele, poate face eventual şi observări, pre cari partidele le pot considera sau desconsidera. Aceasta însĕ n'ar mai fi supraînspecţiune, ci numai supravisitaţiune *(fószemléleti jog)* şi acesta ce e drept nu se află în project. A da drepturi statului, a căror sancţionare nu depinde dela el, înseamnă al degrada. Şi apoi dacă voim sĕ sanăm rĕul constatat de stat, şi sanarea o încredimţăm bisericei, atunci ridicăm biserica peste stat.

N'avem noi casuri şi până acuma, ca statul a trebuit sĕ închidă mai multe scoale pentru agitaţiuni contra statului?. Şi projectul încă nu prescrie altceva. Dea Dumneḍeu ca astfel de casuri sĕ nu mai obvină, dacă vor obvenì însĕ procederea, nu va putè alta, aceasta este înterpretarea dreptului de inspecţie supremă, drept garantat prin lege statului.

Dnul Helfy a presentat lucrul în o formă, din care s'ar putè deduce indiferentismul meu ca catholic faţă cu biserica protestantă. Eu cred că la mine nu se vor putè aplica acestea cuvinte, cu atât mai vêrtos, cu cât mai mulţi bărbaţi protestanţi, între cari György, Kováts, Zsilinsky, ba chiar şi ministrul president, sûnt pentru project, dovadă că el nu vatămă autonomia protestantă.

E lucru ciudat, că cei mai mulţi domni — mai vêrtos din stânga estremă — în această afacere dau mâna cu sasii. Plângerile domnilor Helfy, Mocsáry şi Thaly pot provenì din prea mare conservatism, însĕ faţă cu statul, care-şi revindecă drepturile, ele nu sûnt întemeiate.

Şi mĕ rog, domnilor, sĕ nu mai paradaţi cu liberalismul. Liberalismul DVoastră merge într'acolo, ca sĕ slăbiţi cât mai mult puterea statului. Acest liberalism avea loc, când statul era puterea strĕină, nu însĕ astăḍi, când puterea este din carnea şi sângele nostru. Nu mai amintiţi timpurile acelui vechiu liberalism, nu întrebuinţaţi ruginitele arme de odinioară.

Lükő Geza: Ministru dă alarmă cu trîmbiţa.

Berzeviczy: Nu juca, te rog, rola omului, despre care foarte nimerit ḍicea Deák, că întorcêndu şi spinarea către soare, s'a spăriat de uriaşa sa umbră.

Liberalismul Dvoastră nu-şi trage socoteala cu spiritul timpului, nu cu împregiurărilo actuale, ca un moşneag, ce tot critică presentul, se teme de viitoriu şi trăiesce în trecutul ruginit.

Liberalismul unguresc este o fiinţă vie, care se întineresce din generaţiune în generaţiune şi are încredere în valoarea sa.

Thály Kálmán: Încredere în Viena. (Aprobări în stânga. Mişcare.)

Berzeviczy: Prima condiţie pentru noi este, ca idea de stat unguresc sĕ prindă rădăcini acolo, unde se cultivă inima şi spiritul junimei, căci numai aceasta ne asigură unitatea naţională printre popoarĕle conlocuitoare de rasă, limbă şi religie strĕină. Şi aceasta este scoala.

Domnul Helfy ne ḍice că ideea noastră de stat în chipul cum presentăm noi ne duce la absolutism, eu susţin că părerile contrarie nouĕ, cele ale domnilor deputaţi ne duc la anarchie.

În zadar se provoacă cei ce deneagă statului mijloacele, prin care ne asigurăm viitoriul nostru, în zadar se provoacă la drepturi căştigate la autonomie şi la politica antecesorilor nostri.

Ce? Vreaţi Dvoastră ca biserica cu statul sĕ stea tot pe picior de rĕsboiu? Sau doară cei ce se provoacă tot la pacturi nu vreau sĕ se împace cu statul în veci? Vrem sĕ privim în statul nostru pe neamicul secular? Voim sĕ-i denegăm suprema sa chemare: cultivarea? Trăim în stat constituţional şi facem mereu la legi pentru referinţe anticonstituţionale.

Tot ḍiceţi că încă n'am trecut preste periclul reacţiunei, şi că trĕbue sĕ vĕ baricadaţi. Sĕ sciţi însĕ că rĕu vĕ baricadaţi.

Nu ḍic că starea actuală ar fi fără pericol, pericolul însĕ nu este unde-l caută domnii deputaţi. Istoria ne arată că pe cât timp am fost toţi un suflet şi un trup, nime nu ni-a putut răpì libertatea, îndată însĕ ce s'au ivit separatismul, acesta a fost punctul archimedic, pe care l'a răḍimat mai întâiu reacţiunea. Şi Dvoastră voind a vĕ apĕra de reacţiune, daţi asil sigur separatismului.

(Va urma.)

Vin Ciangăii?

Ḍiarele din Budapesta şi din Cluj au făcut de un timp încoace multă larmă cu venirea Ciangăilor din Bucovina. Pare că au sĕ vină nisce principi. În fine s'a simţit lipsa de bani, cu cari sĕ lise în lesnească bieţilor Ciangăi „repatriarea“. Ḍiarele maghiare au deschis colecte. Cam anevoie, căci nici în Ungaria nu's tocmai prisositori banii, s'au făcut samă de vre-o doi bani. Cu aceştia, un comitet a luat asupră-şi sarcina a merge la faţa locului, sĕ pună ciangăii în miscare şi sĕ vină sĕ ajute la maghiarisarea mai grabnică a naţionalităţilor nemaghiare.

Dar o întêmplare rea şi neprevĕḍută! Ciangăii nu pot pleca aşa, după cum îşi închipueau şovinistii unguresci, fiindcă „autorităţile“ bucovinene nu i „lasă“. Din 20,000 se mulţămesce comitetul instituit pentru repatriarea ciangăilor cu repatriarea a 2000. După scirile mai din urmă 100 ciangăi vor fi primiţi de cetatea Seghedinului, pentru 500 umblă o societate anonimă până acum sĕ cumpere undeva o moşie mai mare, ca sĕ i aşeze acolo şi pe 1-a promis bar. C. Eötvös că'i va aşeza pe moşia lui. Va se ḍică 601 ciangăi ar avè deja o sigură(?) patrie nouă, numai dacă i ar „lăsa“ din Bucovina; ceva mai rĕu va fi de cei 1399, care au sĕ plece deodată cu cei 601 pe sigur. Dar se va găsì el loc şi pentru dênşii.

Nouĕ ni s'a scris ceva din Ungaria cam cu o lună şi jumĕtate mai nainte în privinţa Ciangăilor. Dar, între alte multe, da semn, uitărei ce ni s'au scris. Mai târḍiu vĕḍênd sgomotul şi emfasa, cu care se tratează cestiunea ciangăilor, credeam că doar în privinţa aceasta şoviniştii vor fi odată reali. Ce sĕ veḍi: după o lună şi jumĕtate ne trezim că vine treaba la cuvintele corespondentului nostru. Acesta ne scrise:

„De astă dată nu vĕ trimit alte raporturi despre întêmplările de aici. Atâta însĕ vĕ fac cunoscut că în sĕptĕmânile trecute au fost aci în Satul Nou doi Ciangăi dela Bucovina. Ei veniseră sĕ vadă pământul, unde voesc Ungurii nostrii sĕ-i coloniseze, dar după cum se exprimară înaintea noastră, aceste pământuri nu sûnt mai bune ca ale lor, afară de aceea aici sûnt espuşi în tot minutul unei catastrofe de inundare. Administraţiunea şi multele imposite dela noi nici de cum nu le convine. Ei sûnt cu mult mai mulţămiţi în Bucovina, unde deşi au puţin pământ, totuşi capĕtă de lucru în Moldova, unde câştigă mulţi bani. Precum se vede domnii nostri vreau sĕ-i coloniseze cu sila.“

Şoviniştii tot şovinişti; eată morala din istoria întreagă. Nu sûnt în stare sĕ câştige 20,000 de suflete de a le lor despărţite de ei abia de o sută de ani şi cu toate aceste vor sĕ maghiariseze Europa!!

Corespondenţe particulare

ale „Telegrafului Roman

Dêncu Mare, la 14 Martie 1883. Domnule Redactor! Deşi în oara a unsprezecea în interesul bisericei şi al scoalei noastre nu pot, ca sĕ retac unele evenimente ce s'au desfăşurat şi se desfăşură în comuna noastră.

Parochul nostru Chiril Teacoi, cutezăm a ḍice, este un preot harnic şi vrednic de chemarea sa.

Când s'a preoţit dênsul sânta biserică n'a avut nici chiar un cruceriu. Astăzi însĕ, mulţămită stăruinţei şi zelului neobosit al parochului nostru, care de 25 de ani lucrează în viia domnului, biserica dispune de o sumă mai bine de 2000 floreni. A deşteptat în săteni simţul de iubire către cultură şi civilisaţiune şi i-a adus acolo, încât s'a ridicat în mijlocul satului un edificiu de scoală, care ar face onoare multor opide. Cu un cuvênt parochul nostru întreaga viaţa sa a jertfit-o numai şi numai pentru interesul şi binele poporului sĕu. Cu toate acestea parochul nostru, ceea ce e de regretat, pe lângă mulţămita şi recunoscinţa poporenilor sĕi a întimpinat şi invidie şi ură şi tocmai din partea aceluia, care ar fi avut datorinţa de a merge mână în mână cu preotul, când e vorba de interesul bisericei şi al scoalei şi în genere al poporului. Acesta este învĕţătoriul nostru Ioan Beza. Regretăm faptele numitului învĕţătoriu şi cu atât mai vêrtos cu cât şi atacurile din afară sûnt pe ḍi ce merge mai numeroase.

Destul avem de a ne lupta, n'ar trebuì ca sĕ ne mai certăm şi noi de noi. Mĕ mir cum a putut uita dsa aşa curênd suspendarea dsale dela oficiu în douĕ rênduri.

Nu voesc a ostenì paciinţa on. public cu enumerarea tuturor faptelor acestui om fără de consciinţă, ci voiu aduce vr'o câteva esemple. Aşa în anul trecut învĕţătoriul nostru a înaintat o petiţiune la oficiul comitatens, prin care (petiţiune) cu vre'o câţiva oameni de soiul sĕu cere ca pătrariul de cărciumărit de 3 luni — câştigat, scie Dḍ u cu

câtă trudă şi osteneală de parochul nostru pe seama bisericei — sĕ se ia din posesiunea bisericei şi sĕ se dea comunei.

Oficiul comitatens în urma acestei petiţiuni însărcinează pe pretorele cu învestigaţiune. Pretorele a şi eşit în 7 Iulie a anului trecut la cercetare, când parochul nostru a apărat protocolarmente din toate puterile dreptul de folosinţă al sânt. biserici. În urma acestei investigaţiuni oficiul comitatens a dat o a două ordinaţiune ca comitetul comunal sĕ'şi dea părerea şi decisiunea dacă pătrariul are sĕ mai remână în folosinţa bisericei sau sĕ treacă în lada comunală. Convocându-se membrii comitetului de către notariul cercual la o şedinţă pe 12 Noemvre anul trecut s'a presentat 11 membrii.

Dupăce li s'a spus scopul convocărei şi a fost provocaţi a se pronunţa în causă, parochul nostru propune: că pătrariul ca şi până aci sĕ remână în folosinţa bisericei. Propunerea se primesce cu 8 voturi contra 3. Între contrari figurează fireşte şi învĕţătoriul fiind totdeodată şi capul minorităţii. Învĕţătoriul nostru însĕ nu s'a mulţămit numai cu atâta ci adunênd toţi beţivii şi depravaţii de pe uliţi şi de prin cârcîme a însinuat numai decât recurs în contra decisiunei comitetului. Afacerea nu este terminată. Înainte de aceasta cu vre'câţiva ani a împrumutat dela biserică nisce bani, pe cari şi-a cumperat casă şi grădină, unde locuesce astădi şi în loc de a plăti ceva interese avênd lipsă de bani la edificarea scoalei a negat şi capitalul. Ce e mai mult a îndemnat şi pe alţii, ca sĕ nu plătească interesele după banii bisericei sĕ nu ajute la edificare s. a. Toată strădania numitului învеţatoriu a ţintit acolo, ca sĕ paraliseze şi zădărnicească ostenelile bravului nostru paroch. Neputênd eşi la cale cu datoria învеţătoriului numit am fost silit al împrocesua,

Ḑiua de pertractare ni s'a defipt pe 20 Nov. anul trecut la pertractare a fost citat şi preotul ca martor. Escându-se în ḑiua aceea un vênt rece cu nea nu ne-a fost cu putinţă sĕ fim mai curênd acasă ca pe 21 Nov. 11 oare a. m. Astfel din causa dênsului în 21 Nov. ḑi de Duminecă şi prasnic biserica noastră a stat închisă.

Pentru salariul învĕţătoresc în tot anul închee contracte cu sătenii. Din 120 fl. a lăsat pe săteni acum numai cu 80 fl.

Încât pentru învĕţămênt merge lucrul de minune. Întreg invĕţămêntul este representat printr'o nuea de mesteacăn. În scoală arareori sĕ represêntă treaz Nu e mirare, dacă prin purtarea sa scandaloasă ş'a perdut vaza şi autoritatea şi înaintea învĕţăceilor.

Nu mai poate susţinè disciplina şi aşa şi puţinele cunoscinţe ce le are încă nu le poate preda băeţilor. Poposul s'a desgustat cu totul de scoală.

Despre toate acestea s'a făcut arătare la forurile competente. Dorim ca afacerea sĕ fie terminată cât mai curênd.

Simeon Pereian
epitrop primar.

Cercularіu

tuturor P. T. protopresbiteri din diecesa Aradului.

Dintr'un cercularіu al Escelenţei Sale Dlui Archiepiscop şi Metropolit al nostru Miron Romanul dto 3 ale curentei Nr. 1055 pres. — emis către oficiile protopresbiterali din archidiecesă, — cu părere de rĕu am vĕḑut că întrunirile tumultuoase de popor, — cari din incidentul projectului de lege pentru scoalele medii s'au ţinut în unele părţi ale archidiecesei, — au causat mari şi serioase îngrigiri Escelenţei Sale, ca nu cumva acelea sĕ periclite interesele vitali ale poporului nostru şi aşa mişcat de aceste îngrigiri serioase a interḑis preoţimei Sale iniţiativa şi participarea la asemenea întruniri.

Împărtăşind şi eu serioasele îngrigiri ale Escelenţei Sale, după ce am înţeles că şi în unele părţi ale diecesei noastre arădane s'ar plănui ţinerea unor asemenea întruniri, si avênd detorinţa a apĕra şi eu interesele bisericei noastre, — în interesul bine înţeles al acestei Sânte biserici, — mĕ aflu îndemnat a Te provoca sĕ îndrumi pre preoţii şi învĕţătorii submanuaţi P. T. D. Tale, ca sub grea rĕspundere, sĕ se ferească de ori-ce iniţiativă şi participare la atari adunări tumultoase de popor, cum şi de a nu permite ţinerea lor în scoale sau în biserici.

Din contră sĕ-i îndatoreḑi, în casuri concrete a liniscì spiritele poporului, arătându-i că, auctoriăţile superioare bisericesci nu vor întrelăsa sĕ apere interesele noastre bisericesci şi scolari, în toate casurile obvenitoare.

Arad, 7 Martie 1883.

Ioan Meţianu, m. p.
Episcopul Aradului.

Varietăţi.

* (Alegere de protopresbiter.) Marţi în 15 Martie s'au întrunit sinodul electoral al protopresbiteratului Sibiiului şi a ales cu 57 din 62 voturi pe dl profesor de teologie Simeon Popescu. Alţi candidaţi n'au căpătat voturi căci cele 5 şedule au fost albe.

* (Mulţămită publică). Cu ocasiunea balului arangiat în 19 Februarie 1883 în Brad pentru premiarea studenţilor dela gimnasiul român din loc, au binevoit a contribuì următorii P. T. domni şi doamne: Georgiu Părău adm. ppesc şi dir. gimn. 3 fl., W. Krafft librariu în Sibiiu 3 fl. 50 cr., (domnul Krafft ne-a tipărit biletele gratuit) George Bogdan par. 1 fl., G. Jula 1 fl., Ant. Pietsch 2 fl., Herbert András 1 fl., I. German 1 fl. 50 cr., Vilmos Sándor 1 fl. 50 cr., C. Costin 1 fl., Dirina G. 1 fl. 50 cr., Stefan Albu 1 fl. 50 cr., N. Săbău 1 fl. 50 cr., P. Rimbaş 2 fl., G. Luca 1 fl 50 cr., C. Bogdan 1 fl. 50 cr., I. Porsch 2 fl., V. Dămian prof. 2 fl., Ar. Zeyk 1 fl., T. Popa 1 fl. 50 cr., V Pataky 1 fl. 50 cr., I. Luca 1 fl. 50 cr., Dané Ilka 1 fl., Iozs, Pankl 1 fl. 50 cr., Ladis. Pop 1 fl. 50 cr., F. Aron 1 fl. 50 cr., G. Impĕrat 1 fl. 50 cr., D. Kovàcs 1 fl. 50 cr., N. Olariu 1 fl. 50 cr., M. Dirina 1 fl., 50 cr., Sim. Piso pretor 2 fl. cr., Brády Albert 3 fl., Gy. Körmendy 2 fl., Brády Lipóth 2 fl., I. Rus medic 2 fl., El. Kosma 1 fl., N. Obedeu 1 fl. Toţi aceştia din Brad. Teodor Pop adv. 5 fl., Petru Truţia adv, 2 fl., Sigismund Borlea adv. 2 fl., Dr. Adam 1 fl., P. Gligor 2 fl., Szegedy Miklos 1 fl., Dionisiu Sida 2 fl., Dr. Adamné 2 fl., Viucze Miklos 2 fl., Ribiczey Ferencz 2 fl., Kraczey Gyula 1 fl. Toţi din Baia de Criş. B. Atila not. Criscior 2 fl., Gál Màrton din Criscior 3 fl., Strasser Elek 2 fl., I. Perian par. Criscior 2 fl., Aug. Oniţ not. Mihăleni 2 fl., Hirsch Joszef, Mihăleni 1 fl., Nic. Bedea 1 fl., Ceorge Bárdoş. în Băiţa 2 fl., I. Costea par. în Vaca 2 fl,, Mihaiu Rimbaş Hunedoara 1 fl., T. Tulea not. în Gurasada 1 fl., I. Rus înv. în Vaca 1 fl., Dan. Giurgiu par. 1 fl, I. Faur par. 1 fl., I. Atanasie par. 1 fl., T. Zeriu par. 1 fl., Todoran Tovie par 2 fl., Spire Vincent din Paris 1 fl., I. Jurca par. 1 fl., Saběu Nic., Ioan Stănilă par., I. Toma par., I. Roman par., Gavr. Borza par., Sim. Ardeu par., Suciu Aron par., I., Câmpean par., Teodor Simedrea înv., Ioachim Comşa par., Pet. Pop par., G. Roman par., câte 1 fl., I. Irimie paroch 2 fl., P. Câmpean econom 25 cr.

Prin I. Rus înv. în Vaca s'a colectat dela popor 4 fl. 20 cr.

Prin Ales. Karácsony s'au colectat dela poporul din Valeabrad 2 fl. 80 cr.

Prin dd. I. Perian paroch şi Baternay Atila not. s'a colectat dela poporul român din Criscior 4 fl., 29 cr., şi anume dela: B. Atila not. 1 fl., T. Gerasim 20 cr., F. Veseliă, Faur Avram, Elek Nic., Flor. Nic., P. Bota câte 20 cr. Bokan George 1 fl., Elek Sándor, Lucaciu Ianos. Dan Candin, M. Lazar, Grama Niculae, Stanijan Adam, Marc Blagu, Oprea Iosef, G. Petru senior, Oprea Nicolae, Stoica Petru câte 10 cr.

Prin dl Vasilie Tomuţa not. în Ribiţa, s'a colectat 11 fl., 30 cr., şi anume: V. Tomiţia not. 2 fl., Vas. Comşa 1 fl., Michail Cosma 2 fl., I. Los 1 fl. 80 cr., Lazar Comşa 1 fl., Cornelius Codrean adj. not. 1 fl., 50 cr., Longin Comşa 20 cr., P. Obĕdĕu 10 cr., T. Tonţa 20 cr., P. Iesan 30 cr., Solomon Trifa 20 cr., G. Dan 20 cr., I. Ianc 10 cr. Nic. Ianc 10 cr., I. Cleju 10 cr., Solom. Ianc 10 cr. Nic. Michaiesc 10 cr., Ursu Chirica din Junc 20 cr., şi Nic. Niţa 10 cr., Zoe Mihĕlţan prot. 1 fl. v. a.

Suma întratelor a fost 148 fl. 34 cr. — Suma eşitelor a fost 53 fl. 23 cr. — Resultă deci venit curat 95 fl. 11 cr.

Din partea comitetului arangiator se esprimă profunda mulţămită, binevoiterilor contribuenţi. Totodată se esprimă mulţămită dd. Mihai Rimbaş şi consoţii din Hunedoara, cari în costumul lor propriu naţional, au jucat la meḑul nopţii „Căluşerul şi Bătuta“ ridicând prin aceste vioiciunea petrecerei.

Brad în 19 Martie 1883.

Comitetul arangiator.

Loterie.

Mercuri 28 Martie n. 1883.

Brünn: 39 65 16 67 25

Bursa de Viena şi Pesta.

Din 27 Martie n. 1883.

	Viena	*B-pesta*
Renta de aur ung. de 6%	120.30	120.20
Renta de aur ung. de 4%	88.80	88 90
Renta ung. de hârtie	87.—	87.15
Imprumutul drumurilor de fer ung.	136.—	135.50
I emisiune de oblig. de stat dela drumul de fer oriental ung.	100—	100.—
Oblig. de stat dela 1876 de ale drumului de fer orient. ung.	97.—	96.—
Obligaţiuni ung. de rescumpĕrarea pămêntului	97.70	98.75
Obligaţiuni ung. cu clausulă de sorţire	98.25	97.25
Obligaţiuni urbariale temeşianede		98—
Obligaţiuni urb. temeş. cuasulă sorţire	97 25	9725
Obligaţiuni urbariale transilvane	98..25	98.25
Obligaţiuni urbariale croato-slavonice	99.—	99.—
Obligaţiuniung. de rescumpĕrarea ḑecimei de vin	97.50	97.75
Sorţi unguresci cu premii	116.—	116.—
Sorţi de regularea Tisei	109.75	109.75
Datorie de stat austriacă în hârtie	78 25	78.20
Datorie de stat austr. în argint	78.55	78.50
Renta de aur austriacă	98.65	98 25
Sorţi de stat dela 1860	131 40	131.—
Acţiuni de bancă austro-ung.	831.—	830.—
Acţiuni de bancă de credit ung.	314.—	314.—
Acţiuni de credit austr.	313.75	314.50
London (pe poliţa de trei luni)	119.60	119.55
Strisuri fonciari ale institutului „Albina“		100 30
Galbin	5.65	5.62
Napoleon	9.48	9.48
100 marce nemţesci	58.45	58.45

Nr. 59. [384] 3—3

CONCURS.

Pentru ocuparea postului de paroch în comuna Cărpiniş, protopresbiteratul Mercurii parochie de clasa III, se deschide concurs cu termin de 30 de ḑile dela prima publicare în „Tel. Roman.“

Emolumentele sûnt.

a) Un fics în bani gata din casa alodială de 30 fl. v. a.

b) Folosirea a 5 parţele de pămênt

c) Competinţele stolari regulate dela 200 familii.

Toate acestea computate în bani dau o sumă de 355 fl. 60 cr.

Suplicele de concurs instruite conform prescriselor legii, sûnt a se adresa oficiului subsemnat până la terminul susindicat.

Mercurea în 28 Februarie 1883

În conţelegere cu comitetul parochial.

Ioan Droc m. p.,
adm. prot.

Nr. 24. [388] 3—3

CONCURS.

Pentru întregirea parochieide a III. clasă Miheşiu (Mezö Meheş) în protopresbiteratul Turdei se deschide concurs până la 1/13 Aprile a. c.

Emolumentele sûnt:

Porţiunea canonică, loc arătoriu tot de clasa III, 18 jugere. Casa parochială cu edificiile economice. Cimiteriul, 2 părţi ale bisericei şi una a preotului.

Dela 60 familii câte una ḑi de lucru.

Stola epitrafirului obicinuită.

Doritorii de a ocupa această parochie vor avè a'şi aşterne petiţiunile instruite conform statului organic la subscrisul oficiu protopresbiteral până la terminul amintit mai sus.

Agărbiciu p. u. Gyéres 28 Februarie 1883.

În conţelegere cu comitetul parochial.

Simeon Pop Moldovan m. p.,
protopresbiter.

La Nru 87 1883. [390] 1—1

Anunciu.

Conform prescrierei §. 124 din regulamentul pentru procedura judecătorească în cause matrimoniali, se face prin aceasta cunoscut, cumcă prin sentinţa Venerabilului Consistor archidiecesan din 17 Februarie a. c. Nr. 378. B. Maria născ. Boborodea este despărţită de pribegitul ei bărbat Nicolae Pavel Oana din Nucet.

Nocrich în 1 Martie 1883.

Oficiul ppresbiteral gr. or. al tractului Agnitei.

N. U. 1379 1882. [375] 3—3

Publicare de licitaţiune!

În urma conclusului adunărei generale a şeptelor judeţe din 18 Decemvre 1882 N. U. 1379 în **17 Aprile 1883 dimineaţa la 10 oare** va avè loc în cancelaria universităţii (Piaţa mare Nr. 15) vênḑarea licitativă a edificiului curial aparţinĕtoriu dominiului şeptelor judeţe dimpreună cu fundul curţii şi grădinei din Tălmaciu şi adecă:

Nr. top. 54 casă de peatră cu 10 încăperi de locuinţă dimpreună cu magazin de bucate etc. şi curte de . 723 stâng. □
Nr. top. 55 grădină . . . 1054 „
„ „ 56 „ . . . . 183 „

Preţul de esclamare este statorit 10,000 fl. fie-care licitant are a depune vadiu de 10% dela preţul de esclamare.

Oferte în scris, timbrate în regula prescrisă şi provĕḑute cu vadiul de mai sus, se primesc în cancelaria universităţii până la începutul licitaţiunei verbale.

Condiţiunile celelalte ale licitaţiunei se pot vedè în cancelaria Universităţii în oarele oficiale obicinuite.

Sibiiu în 27 Februarie 1883.

Dela oficiul central al universităţii săsesci.

Wächter m. p.,
comite.

Avis important.

Am onoare de a aduce la cunoscinţa on. public, că la **1 Aprile a. c.** voiu deschide în acest oraş, ***strada Cisnădiei Nr. 16.*** un magazin de **Lingerie, Tapisserie,** şi **Marchitenie** sub firma

Gustav Jekim.

Fondul suficient precum şi cunoscinţa, câştigată în decurs de mai mulţi ani în caselemari, renumite, atât din Transilvania cât şi din Viena, mĕ pun în posiţiunea, a putè satisface pe deplin încrederei on. public, cu care va binevoì a mĕ onora.

Cu deosebită stimă:

]374] 3—3 **Gustav Jekim.**

---

[376] 2—5

LE DANUBE

JOURNAL FRANÇAIS DE VIENNE

pune în perspectivă, pe lângă multe câştiguri de franci **200,000, fr. 100,000, fr. 50,000, fr. 25,000** fr. **10,000** şi un câştig principal de

500.000

franci în aur,

dând fie cărui dintre abonanţii sei

GRATUIT

ca premiu o soarte dela loteria franceză

Loterie de l'Union des Arts Décoratifs.

După opiniunea profesorilor celor mai renumiţi nu este mijloc mai bun de a învĕţa curênd şi cu temeiu **limba de conversaţiune fnanceză,** ca cetirea regulată a unei foi, cum e **Le Danube.**

Scrisă într'un mod uşor de priceput, **Le Danube,** prin **cuprinsul seu interesant pentru fie cine,** suplinesce ori ce ḑiar parisian şi este pentru fie cine aproape neapĕrat de lipsă, care vrea sĕ'şi însuşească limba franceză modernă de conversaţiune. Ese în fie-care Sâmbătă.

Pe o jumĕtate de an dimpreună cu trimiterea gratuită a sorţei fl. **3.30.**

Abonamente prin asignaţiuni postale:
Viena, Heumühlgasse 6.

Redactor rĕspunḑĕtor **Nicolau Cristea.** Editura şi tipariul tipografiei archidiecesane.